

Aleg. LXII.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej z przedłożenia rządowego projektu do ustawy względem kompetencyi Sądów do rozstrzygania sporów o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 5. Lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. Kwietnia 1871 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 13. Kwietnia 1875 przekazał Wysoki Sejm komisyi prawniczej przedłożenie rządowe z projektem do ustawy względem kompetencyi Sądów do rozstrzygania spraw o prawa gruntowe, które są przedmiotem postanowień ces. pat. z dnia 5. Lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. Kwietnia 1871 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18.

Pomienione prawa są to prawa użytkowania, które jako ciężary gruntowe, lub też jako wspólne prawa posiadania i używania na gruntach, podlegają wykupowi lub regulacyi z mocy ces. patentu i ustawy krajowej w górze powołanych — i o nich orzeka dotychczas komisyja krajowa wzmianiona ces. sędziami, z wykluczeniem drogi prawa.

Według zaprojektowanej ustawy miałyby rozstrzyganie dotyczących sporów, §em 34. powołanego ces. patentu objętych, począwszy od dnia 1. Stycznia 1876 należeć do sądów właściwych, a przyczyny tej zmiany w kompetencyi podał p. komisarz rządowy na posiedzeniu wys. Sejmu dnia 13. Kwietnia 1875 przedkładając zaprojektowaną ustawę.

Takowe dadzą się streścić w tém, iż z końcem roku przeszłego było tego rodzaju spraw niezłatwionych jeszcze tylko 204, z tychże 47 takich, w których częściowo wyroki zapadły, 121 w toku będących a tylko 36 nierozpoczętych — w ciągu zaś roku bieżącego już część i tych spraw złatwiono, a nowych spraw bardzo mało przybywa; bo kto miał jakie służebnictwo lub wspólne prawo

posiadania i używania na gruncie do wykupua lub regulacyi zgłosić, w przeciągu lat 17, odkąd komisye serwitutowe urzędują, prawdopodobnie już zgłosił.

Zatrzymanie więc dalsze komisyj rzeczonych jako sądów wyjątkowych okazuje się tem mniej potrzebnem, o ile utrzymywanie ich połączone jest ze znacznym kosztem dla funduszu krajowego, spory zaś o prawa wspomniane należą także z natury swej przed sądy właściwe.

Mając na celu przyspieszanie dotyczących zgłoszeń i zaoszczędzenie kosztów z pertraktacją połączonych, postarał się wys. Rząd w drodze ustawodawstwa krajowego, że wyznaczono terminu nieodraczalnego dla tych zgłoszeń i to z pewnemi zastrzeżeniami. Na mocy ustawy z dnia 25. Grudnia 1869. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 12. zgłoszenie wszelkich praw, które według §. 6. ces. pat. z dnia 5. Lipca 1853. Dz. pr. p. Nr. 130. z urzędu wykupowi lub regulacyi podlegają, winno było najdalej po koniec Czerwca 1870 r. nastąpić — na mocy zaś ustawy z dnia 13. Października 1871. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 31. winno było zgłoszenie wszelkich poborów podlegających na zasadzie ustawy z dnia 26. Kwietnia 1871. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18. z urzędu wykupowi lub regulacyi w myśl ces. pat. z d. 5. Lipca 1853., najdalej po koniec Czerwca 1872. r. do wiadomości komisji krajowej być podanem; w przeciwnym bowiem razie t. j. jeżeliby te zgłoszenia później nastąpiły, strony, które niezgłoszeniem lub niewystąpieniem z pretensjami swemi zawiniły, ponosić mają koszta z powodu zarządzonej pertraktacyi wyniku.

Obecnie zamierza wys. Rząd pójść o krok dalej; bo przekazując orzeczenia w razie sporu o takie prawa użytkowania sądom właściwym, znajdzie się w położeniu, dotychczasowe komisye dla wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych zwinąć, lub liczbę ich do niezbędnej potrzeby ograniczyć — wszakże sądom może być poruczone tylko orzeczenie, czyli i jakie prawo użytkowania stronie zgłaszającej się przysłużyć; wykupno zaś i regulacya stwierdzonego prawa muszą i nadal być pozostawione organom powołanym do wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych, o które to organa bądź przy c. k. Namiestnictwie, bądź też przy pojedynczych Starostwach nie trudno postarać się.

Przystępując do rozbioru samego zaprojektowanej ustawy, jakoteż objaśniając i uzasadniając poczynione niektóre w niej zmiany, należy przed wszystkim zaznaczyć, że komisya prawnicza nie mogła uznać potrzeby zatrzymania przymiotnika „gruntowe“ przy słowie „prawa“, a to raz dla nowości takiego nazwania tych praw, a potem dla uniknienia innych wątpliwości — albowiem wyraz odpowiedni w przekładzie niemieckim *Grundrechte* mógłby łatwo sprowadzić myłkę w pojęciu dotyczących praw. Zresztą nie zachodzi właściwie potrzeba te prawa nazwać poszczególnie, skoro wspominają się wyrażnie ces. kr. pat. i ustawa krajowa, których przedmiotem są te prawa. To też ograniczono się na wyraz pojedynczy „prawa“ z bliższem oznaczeniem ustaw, które do nich stosować należy.

Spory o takie prawa przydzielono do rozpoznania i orzeczenia sądom, przed które takowe już z natury rzeczy należą a postępowanie przy tem wskazano sumaryczne, albowiem jest najprostsze (§. 1.). Tym sposobem podano stronom możebność przedstawienia sprawy jak najdokładniej, która tem raźniej przeprowadzaną być może, o ile i sędzia będzie mógł z urzędu swego więcej pouczająco niżeli nakazująco postąpić i niejedne braki i usterki usunąć, jak też w ogóle tem łatwiej przestrzegać, ażeby żadna strona dla zamiechania jakiej formalności w prawie swoim nie cierpią.

Tego postępowania sądowego trzymano się także przy sporach pochodzących z dawniejszego węzła poddańczego (minist. rozp. z dnia 24. Października 1860. Dz. pr. p. Nr. 249.), jakkolwiek i tutaj było wskazanem tak zwane postępowanie ustne. W zastosowaniu w rzeczonych sporach okazało się postępowanie sumaryczne istotnie praktycznem; to też przy takowem i obecnie pozostać należy, wszelako z zastrzeżeniem wyraźnem, żeby sędzia przy osądzeniu sprawy stosował się do ustaw cywilnych, a to już dla tego, ażeby uchylić wszelkie powstać mogące wątpliwości i sędziemu wskazać, że mianowicie §§. 10. i 11. ces. pat. z dnia 5. Lipca 1853. jego nieobowiązują.

Które sądy są w danym razie właściwe, wskazuje norma jurydykcyjna — i zaledwie kiedy może być przypadek, ażeby sądy powiatowe w takich sprawach rozpoznawały i sądziły. Zwykle będzie pozwaną stroną posiadacz tabularny lub gmina, a natenczas jest przynależnym Trybunał I. instancyi (§. 14. ces. pat. z dnia 20. Listopada 1852. Nr. 251. Dz. pr. p.).

Gdy z wydaniem prawomocnego orzeczenia lub zawarcia ugody w takich sprawach nieukończono jeszcze rzeczy samej, albowiem ustanowiono dopiero prawno-prywatne stosunki, które mają służyć za podstawę wykupu i regulacyi; to celem dalszego urzędowania przynależnego mają sądy udzielać orzeczenia prawomocne lub też zawarte ugody c. k. Namiestnictwu jako komisyi krajowej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych. (§§. 2 i 3.) Wyniesienie bowiem sporu przed sądem uważa się razem za zgłoszenie dotyczącego prawa do wykupu i regulacyi. Ażeby więc można do samego wykupu i regulacyi przystąpić, niepotrzebuje strona z swoim prawem przez sąd stwierdzonem ponownie zgłaszać się do komisyi krajowej, lecz sąd sam, który w tym razie winien będzie nad prawomocnością orzeczenia i co do zawartych ugód czuwać, udzieli takowe komisyi krajowej do dalszego postępowania. Na tem tylko strona zyskuje, bo nie potrzebuje nad prawomocnością orzeczenia lub ugody czuwać ani też takowych w odpisach uwierzytelnionych podnosić i ich komisyi krajowej przedkładać.

Przydzielając spory rzeczzone sądom właściwym, należą tem więcej spory o naruszenie posiadania dotyczących praw przed sądy (§. 4.), albowiem niemasz słusznej przyczyny, ażeby według §. 7. rozp. ministr. z dnia 24. Października 1860. Nr. 249 dz. p. p. robiono dalej wyjątku od ogólnego rozporządzenia ces. z d. 27. Października 1849. Nr. 12 dz. p. p., którem to ostatniem postępowanie dla spraw prowizoryalnych przypisano.

Wszelako i nadal winne być wyjęte z pod kompetencyi sądów sprawy w §. 35 ces. patentu z dnia 5. Lipca 1853 Nr. 130 Dz. p. p. poszczególnione a tem samem i orzeczenia zastrzeżone i pozostawione organom powołanym do wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych (§. 5.), albowiem załatwianie takich spraw zależy przed wszystkim od względów na kulturę krajową i od rozpoznania trybu gospodarstwa tak uprawionych jakoteż obowiązanych, której to czynności sędziom nie mającym zawsze potrzebnych ku temu wiadomości i nierozporządzającym w tej mierze czynnikami koniecznymi, poruczać nie można.

Co do kosztów sądowych orzeknie sąd — o tych bowiem winien on w każdym wyroku (§. 535 p. p.) wydać orzeczenie a orzekać według §. 529 p. p. i §§. 24—26 ustawy z d. 16. Maja 1874 Nr. 69. Dz. p. p., a co do kosztów połączonych z przeprowadzeniem wykupu i regulacyi istnieją pewne przepisy, które i nadal nie tracą swej mocy (§. 6.). To też tak co do jednych jak i drugich osobno wspomniano, zwłaszcza, że stylizacya w przedłożeniu rządowem jest pod tym względem nie jasną i mogłaby stać się powodem do różnych a nawet i mylnych tłumaczeń.

Ponieważ ustawa ta wchodzi w zakres działania tak Ministra spraw wewnętrznych jakoteż Ministra sprawiedliwości, wykonanie jej obydwom ma być poleczone (§. 7).

To wszystko przedstawivszy komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy ustawę pod ./ załączoną uchwalić: ./

Lwów dnia 2. Maja 1875.

Kabat,
przewodniczący.

Bazyli Kowalski,
sprawozdawca.

Przedłożenie rządowe.

U s t a w a

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem, względem kompetencji sądów do rozstrzygania sporów o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 5 lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26 kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 18.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Spory o prawa gruntowe, które podlegają postanowieniom ces. patentu z dnia 5 lipca 1853, Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26 kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18, a których przed dniem 1 stycznia 1876 nie zgłoszono u właściwej władzy do rozprawy wykupu lub regulacyi mają być wytoczone przed właściwym sądem według postępowania sumarycznego, jeżeli chodzi o ustalenie stosunków prywatno-prawnych, które §. 34 powołanego patentu przekazano wzmocnionej komisji krajowej, a które służyć ma za podstawę orzeczenia według §. 13. tegoż patentu.

§. 2.

Sądy mają udzielać prawomocne orzeczenia i zawarte ugody, któremi w myśl poprzedniego §. 1 ustalone zostały stosunki prywatno-prawne c. k. Namiestnictwu jako komisji krajowej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych.

§. 3.

O wykupnie i regulacyi praw, które według §. 1. w drodze sądowej ustalone zostały, lub nie są

Wniosek komisji.

U s t a w a

*z dnia
obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem, względem kompetencji sądów do rozstrzygania sporów o prawa, które są przedmiotem postanowień ces. patentu z dnia 5. lipca 1853 Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 18.*

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Spory o prawa, które są przedmiotem postanowień ces. patentu z dnia 5. lipca 1853, Dz. p. p. Nr. 130 i ustawy krajowej z dnia 26. kwietnia 1871, Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 18, a których przed dniem 1. stycznia 1876 nie zgłoszono do właściwej władzy dla przeprowadzenia rozprawy wykupu lub regulacyi, mają być wytaczane przed właściwym sądem, jeżeli chodzi o ustanowienie stosunków prawno-prywatnych, które §em 34 powołanego patentu wzmocnionej komisji krajowej przekazane było, a służyć ma za podstawę orzeczenia według §. 13 tegoż patentu.

Sądy mają postępować według dekretu nadw. z d. 24. października 1845 Nr. 906 Zbior. ust. sąd. a rozstrzygać według ustaw cywilnych.

§. 2.

Sądy mają udzielać prawomocne orzeczenia i zawarte ugody, któremi w myśl poprzedniego §. 1 ustanowione zostały stosunki prawno-prywatne c. k. Namiestnictwu jako komisji krajowej dla spraw odkupu i regulacyi ciężarów gruntowych.

§. 3.

O wykupnie i regulacyi praw, które według §. 1 w drodze sądowej ustanowione zostały, lub

sporne, mają orzekać i nadal organa ustanowione do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych w myśl istniejących przepisów prawnych.

§. 4.

Spory o naruszenie w posiadaniu takich praw, względem których według §. 1 niniejszej ustawy sądy orzekać mają, mają być wytoczone przed sądem.

§. 5.

Orzeczenia wydane przez organa ustanowione do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych na podstawie §. 35 patentu z dnia 5 lipca 1853, które według §. 1. niniejszej ustawy należą zawsze jeszcze do ich kompetencji, nie mogą i nadal być zakwestyonowane w drodze sądowej.

§. 6.

Co do zwrotu kosztów, połączonych z przeprowadzeniem wykupu i regulacji, mają także po upływie terminu, ustanowionego w §. 1 obowiązywać ustawy krajowe z dnia 25 grudnia 1869 i 13 października 1871, jeżeli nie nastąpi postępowanie sądowe.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

nie są sporne, mają orzekać i nadal organa powołane do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych według istniejących przepisów prawnych.

§. 4.

Spory o naruszenie posiadania takich praw, względem których według §. 1 niniejszej ustawy sądy orzekać mają, winne być wytaczane przed sądem.

§. 5.

Orzeczenia wydane przez organa powołane do wykupu i regulacji ciężarów gruntowych na podstawie §. 35. patentu z dnia 5. lipca 1853, które według §. 1 niniejszej ustawy należą nadal do ich kompetencji, nie mogą być kwestyonowane w drodze sądowej.

§. 6.

Co do zwrotu kosztów, połączonych z przeprowadzeniem wykupu i regulacji, mają także po upływie terminu ustanowionego w §. 1 obowiązywać ustawy krajowe z dnia 25. grudnia 1869 i 13. października 1871. O kosztach sądowych orzeka sąd.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.